

Naročnina: Za tuzemstvo z dostavo mesečno Din 5, četrletno Din 15, polletno Din 30, celoletno Din 60; za inozemstvo Din 60 in poština posebej. — Oglasi po ceniku.

SOCIALIST

Izhaja vsak petek popoldne. Nefrankirana in nepodpisana pisma se ne sprejemajo. Sedež uredništva in uprave Ljubljana, Vidovdanska cesta šte. 2, pritličje.

Glasilo Socialistične Stranke Jugoslavije

Štev. 20.

V Ljubljani, dne 1. maja 1925.

III. Leto.

NAŠIH UPOV DAN!

Prišel je naših upov dan, tako mladostno svež, tako krasan, tako poln žara, kakor srca naša, ki lahko krila nade jih povznaša. — sinovi truda praznik svoj slave in upe vse, ki v srca dnu jim tlé, razplamení pomladna moč jim živa.

Prišel je dan Vulkanovih sinov... Trpljenja svet praznuje praznik nov, ko iz noči in mraka Vesna vstaja, ko iz grobov življenje spet prihaja. In kakor solnce v novem blišču sije in v zemlje križu vzbujajo vse kali, tako se v prsih nova moč budi in mlada volja v starih srcih klije.

Visoki dimniki se ne kadé, kladiva danes ne vihite roké, udarcev jeka v jami ne odmeva, blis dinamita v rovu ne odseva. Kjer dan in noč koleca se vrtijo, da njih ropot ušesa zagluší, tam strojev družba danes mirno spi, nje sužnji pa se žitja veselijo.

In zbira delavcev se roj povsod, da v radosti praznuje majski god. Visoko delavska vihra zastava, glasno odmeva delu čast in slava! Od vseh strani šume, done glasovi in zlivajo se v veličasten spev, od strmih hribov vrača se odmev, ko da bi petje spremljali topovi.

Prišel je dan in zopet pride dan. Osula se je s cvetjem širna plan, pomladni lahni vetri so zaveli in solnčni žarki zemljo so ogreli. Prišel bo zopet dan pomladi nove, vzcvetel nam bo svobode žlahtni cvet, v svetlobi se bo kopal celi svet, ko sužnji vsi položijo okove.

Tedaj bo naš na nebu solnce žar in naš na zemlji ves pomladni čar, in naše bode pridne roke delo, a sadje dela bode nam zorelo... Prišel bo dan, o dan svobode zlate, prišla prostost bo dela in duhov, izgnila bo moč ponočnih sov — prišel bo dan, ki združi tuje braté.

Prišel bo dan! Poroštvo zanj smo mi in naši žulji, vzdih, solze, kri. Množi se hrabra naša bojna truma vojščakov dela in vojščakov uma, glasneje naša pesem se razlega, krepkeje stiska žuljeva se pest, močnejše živa se budi zavest, mladosti stara se umika šega.

Oj, čas se bliža in prišel bo dan in mi se ne bojujemo zaman! Razdrli bomo ječo starodavno, zapeli bomo pesem zmagovalno, svobodi bomo tempelj sezidali... Že struji vzduhom tajno novi čas, že se razlega nove sreče glas... Prišel bo dan!... Trpini bodo vstali...

Prvi maj.

Kakor se vsako leto obnavlja priroda in pride pomlad, tako so tudi v življenju človeštva dobe, ko se isto otrese oklepov preteklosti ter človeška prirodna sila bukne na dan kakor bukovo brstje v gozdu. Velika pomlad je buknila takrat, ko se je najširši sloj človeštva delavstvo, jel zavedati svoje prirodne sile. Pomlad se je označevala s pomladansko grozo ter spomladanskim brstjem in cvetjem.

Delavstvo kulturnih držav sklenilo je l. 1889. da bo vsacega prvega maja praznovalo praznik vstajenja in obnovljenja. Prva internacionala ustanovljena 1864. je bila razpadla že l. 1876. Morala je razpasti, ker je izvršila svojo nalogo ubuditi in osredotočiti gibanje proletarstva. Prve internacionalne niso sestavljali odposlanci proletarijata posameznih držav, tvorili so jo demokratični, revolucionarni duhovi zbrani iz napredne inteligence. V prvi internacionali so bili zastopani Louis Blanc, Elise Réclus, John Stuart Mill, Garibaldi, Mazzini, Hereen, Ogarev, Bakunin in poljski izseljenci. Eno strujo, ki se je očito pokazala na zboru l. 1869. so tvorili protidržavni Romani, drugo državi prijazni Germani. Od takrat naprej se je ločevala struja Bakunina, kateremu je bila revolucija edini cilj, in ona Karla Marksa, kateremu je bil cilj sprememba socialnega, ekonomskega reda, potem razrednega boja po proletarijatu, revolucija le sredstvo v danem zgodovinskem trenutku. Ob tem sponu se je razsula internacionala — ideja proletarske organizacije pa je bila vzklija povsodi ter se razrasla med delavstvom evropskih držav. L. 1869. se je ustanovila v Eisenachu nemška social-demokratična stranka, l. 1879. parti Ouvrier v Marseille, l. 1889. pa avstrijska social-demokratična stranka v Hainfeldu. Kakor hitro so bile vzklinele sveže sile delavske stranke, tako je iz vrst delavstva vzklija želja po združenju in vzajemnosti tako, da so prišli do sporazumnega sklepa romanski marksisti, ki so l. 1889. še ločeno zborovali, naj se prvi maj l. 1890. praznuje kot splošni delavski praznik, ne glede na politične

struje med proletarijatom in ne glede na različna separatistična stremeljenja. Prvi maj naj bi bil praznik mladostne sile, naj bi oznanjal novo vero, nastajajočo med človeštvom, vero dela, boja in vzajemnosti za veliko bodočnost.

Prvi maj l. 1890. praznoval se je po vseh kulturnih državah. Ideja pomladi in vstajenja zasejala se je v srce vsakega mislečega in stremječega delavca, ne glede na stranko in sekcijo. Šele naslednje leto 1891, morda kot plod tega prvega praznika delavske solidarnosti ustanovila se je druga internacionala in šele na kongresu v Londonu l. 1896. so se postavila skupna načela razrednega boja, političnega boja za enakopravnost, ter podružbljenja produkcijskih sredstev.

Kakor je prva internacionala dala v romanskih, posebno v francoskih zastopnikih jedro revolucionarne ideje bratstva, enakosti in osvobojenja človeštva, kakor sta Marks in Engels s proučevanjem gibanja angleškega delavstva in velike industrije prišla do znanstvenega temelja razrednega boja, tako je ideja prvega maja prišla iz čustvenega stremljenja delavstva samega, tako se prvi majnik praznuje od takrat naprej kot praznik spomladi in vstajenja tlačenega ljudstva, praznik delavske mladine, ki čuti svojo moč in stremi v bodočnost. Recimo, da je prvi maj praznik nove vere, upanja in ljubezni.

Široki razvoj kapitalizma od leta 1890. naprej, — saj ni slučajno, da je od takrat vzklopelo tudi delavsko gibanje, — moral je privedi do velike vojne, in to ne le razmah kapitalizma v nevideno močnost, ampak istočasno tudi razpadanje stare znanstvene in čustvene ideologije, ki je bila zgrajena na podlagi starega ekonomskega reda. Velika vojna je pokazala propad stare kulture in stare države. Padla so mogočna cesarstva nemško, rusko in avstrijsko, kot smešne figure odstopili so oboževani vladarji s prestola. Velika vojna pa je razbila navidezno tudi edinstvo internacionalne proletarijata, zgrajeno spono s kapitalističnimi državami. Razkosan, zbehan in izkrvavljen na bojnem polju me-

ščanskih strank, zataval je proletarijat posameznih kulturnih držav vsak po svoji poti. Neznanska groza svetovne vojne zatemnela je pogled na dejansko sedanost, zagrnila pogled v bodočnost, kakor v trdi zimi leže sneg in led na široke poljane. Nastopila je črna, brezciljna reakcija po vseh državah Evrope. A kakor se vsako leto mladi, kakor toplo solnce stare ledene oklepe zime, tako tudi sila človeškega duha iz dobe zastoja zopet plane na dan nove pomladi. Če tudi so človeške dobe dolge in nepregledne, če tudi se človeški duh ne prenavlja kakor prenovljena priroda vsake pomladi, vendar čuti človeštvo in mora njegova največji del — delavstvo — čutiti, da mora po vsaki dobi zastoja in sile vzkipeti novo življenje napredka in vzajemnosti, kajti, ako bi tega ne bilo, človeštvo ne bi bilo vredno bitja in žitja. Tudi naša mlada slovenska socialistična stranka se je morala razbiti po sili zgodovinskih dogodkov, tudi njo so morali zadeti nasledki velike svetovne vojne. Ob veliki ruski revoluciji, ob brezciljnosti zbehanega nemškega in francoskega proletarijata, ob novi jugoslovanski državi razpadla je slovenska delavska stranka v razne doktrinarne ali osebne stranke. Slovenski delavec izgubil je enoten cilj, meščanska reakcija stoji nad njim kot vladovalka. A vendar prišel je zopet prvi maj! Klic mladosti in združevanja oglašil se je zopet med slovenskim de-

lavstvom! Delavec čuti, da le ideologije zasebnih ljudi ločijo in uničujejo njegov pomen, oglasilo se je med njimi stremeljenje, iskati preko omejenih strankarskih ideologij čustveno združenje, pomlad prvega maja kliče delavca zopet v skupen krog. Saj naj bo praznik prvega maja čustveni praznik proletarijata! Saj mora l. maja oživeti med svežo vsemogočno narodo tudi delavec veliko idejo: »proletarci vseh dežela, združite se!« Saj mora delavska mladina v solnčni pomladi začutiti silo vstajenja tlačenega človeka, saj morajo v njem vzkipeti človeku rešilne ideje: vere, upanja in ljubezni. Pomlad je tu, pomlad je tu in kliče na novo življenje! V sebi in v svojem čustvovanju najde delavstvo spomlad, novo življenje!

Proletarijat naj prvega maja pa tudi začuti, da je vsa navidezna nadvlast slovenskega, hrvatskega in srbskega meščanstva temna reakcija, ki mora pasti pod gibanjem združenega delavca v tovarni, delavca na zemlji in delavca pri knjigi, kakor zimski oklepi pod dihom spomladnega solca. Proletarijat si bodi l. maja svest, da je vsa bodočnost in moč jugoslovanske države v geslu proletarijata samoodločbe in enakopravnosti, vzajemnosti in solidarnosti. Le v proletarijatu je mogoče edinstvo, le z vstajajočim proletarijatom mogoča je nova in svobodna kultura. Mladina mora v prvi vrsti čutiti to novo življenje in nove cilje — kulture in svobode.

Sreten Jakšič:

Od plemenskih do razrednih strank.

Ustavne borbe v Jugoslaviji so se razvile v plemenske borbe in obratno: plemenske borbe so se razvile v ustavne borbe. Istotako so se razvile politične stranke v plemenske in ponekod v verske stranke in obratno: plemena so se grupirala v eno fronto v političnih strankah. Od postanka Jugoslavije je šla razvojna tendenca v tem pravcu, dokler ni dosegla na zadnjih volitvah vrhunca. Na zadnjih volitvah so triumfirale plemenske stranke, plemenska razdvojenost je dosegla vrhunec, a vse razredne stranke, tiste, ki so to v resnici in tisti, ki so trdile, da so take (socialisti, komunisti,

zemljo-radniki) so doživeli popolen krah.

Ker pa so politične borbe samo izraz in manifestacija ekonomskih in socialnih borb v ljudstvu, narodu in državi in ker se ekonomski interesi v enem narodu ne delijo po plemenih in verah, nego po toku razrednih interesov, tudi plemenske strankine grupacije niso mogle ostati trajen in normalen pojav, temveč so že pokazale svoj začetni značaj, so pokazale, da bodo one toliko časa trajale, dokler trajajo nenormalne politične razmere, ki so v prvih letih vstvarjanja nove dr-

zave, posebno še po svetovni vojni, neizbežne.

Likvidacija plemenskih borb pa se je že pričela in tej likvidaciji bo sledila kot logična posledica likvidacija čisto plemenskih političnih strank. Stranke se bodo formirale, kakor je to potrebno in kakor je to po celem svetu, po ekonomskih in socialnih interesih posameznih razredov in podrazredov v družbi. Velika buržuazija bo imela svoje stranke, mala svoje, delavci svoje.

A četudi so bile volitve, ki so pomenile vrhunec nacionalnih borb, šele pred nedavnim časom, vendar se govori danes — in tudi mi smo to rekli, — o likvidaciji teh borb. Nedvomno je, da obstoje za to važni razlogi. Te razloge je treba iskati v medsebojnem približevanju Hrvatov in Srbov, odnosno predstavnikov srbske in hrvatske buržuazije, ki se je manifestiralo tako vidno pred mesecem dni v govorih g. Pavla Radiča v Narodni skupščini. Srbska buržuazija reprezentirana v radikalni stranki, je privedla s obljubami in grožnjami vse meščanske stranke, ki hočejo delovati v Narodni skupščini in ki hočejo biti legalne in nepreganjane do tega, da so priznale monarhijo, dinastijo in državno in narodno jedinstvo tako, kakor je oboje uzakonjeno v Vidovdanski ustavi.

To je storila tudi stranka, ki predstavlja vse Hrvate. Radičeva stranka, ki je stopila še pred letom dni v boljševiško kmečko internacionalo, na kar so polagali mnogi naivni delavci velike nade, se je odrekla svojih neresnih političnih vezi in je pristopila priznavši današnje temelje državne zajednice, kakor so sankcionirani po Vidovdanski ustavi na polje takozvane realne politike. A v realni politiki ne pomenijo nič in se tudi ne smejo uporabljati take demagoške parole, s pomočjo katerih je zbral Radič svoje mase, a če ni teh parol, če ni velikih političnih pisanih laži, kakršne so bile samostalna hrvatska seljačka republika, mirotvorstvo, Dunaj, London, Moskva, potem ne bo tudi onih mas, ki so na teh parolah zbrane. Na terenu realne politike se bo brigala Radičeva stranka za pozitivne ekonomske interese svojih pristašev in krajev, v katerih oni žive, a ker ona ne more delati istočasno za vse razrede, temveč sa-

mo za enega, ji mora obrniti po naravni stvari oni razred hrbet, za katerega interese ne dela, odnosno proti katerega interesom dela, a to so delavci in njih organizacije. Preokret v političnem življenju Jugoslavije izzvan z izjavami g. Pavla Radiča, obeta v vsakem slučaju razčiščenje situacije, obeta početek normaliziranja političnih razmer, ki se bodo pokazale najbolje v skupni vladi najjačje srbske in najjačje hrvatske stranke, radikalov in Radičevcev in kar nas posebno zanima, ta preokret bo omogočil razkrivanje razrednih nasprotij v našem narodu, ki so bile pokrite s plemenskimi borbami, kakor z neprozorno kopro.

Naša Socialistična stranka, a po znatnem delu tudi cel delavski pokret sta postala žrtev plemenskih borb. Delavci so videli v ekstremnih plemenskih borbah svojo rešitev, a udejstvovanje v njih so smatrali za svojo dolžnost napram plemenu in veri. Ali ravno tako, kakor so naselili s socialnim ekstremom, komunizmom, so naselili tudi z nacionalnimi in plemenskimi ekstremi, z današnjimi meščanskimi strankami. Jugoslovanski delavci so glasovali na preteklih volitvah za plemenske meščanske stranke in niti eden socialistični poslanec ni prišel v skupščino. Delavci so glasovali za meščanske poslance, a česa se morejo od njih sedaj nadejati?

Kakšne bodo posledice takega zadržanja delavskega razreda, ko se nahaja danes celokupno delavsko zakonodavstvo v opasnosti in ko je skoro cel parlament načelni nasprotnik socialne politike.

Kaj sedaj? Kam sedaj? To so vprašanja, ki se stalno ponavljajo. Na to je samo en odgovor: V razredne strokovne organizacije, v Glavni radniški savez! V razredno stranko, v Socialistično stranko Jugoslavije!

Razvoj, ki vodi od plemenskih do razrednih strank gre v praveu vstvarjanja **velike delavske razredne stranke**. To zgodovinsko nujnost bodo povspestili zadnji politični dogodki, ki bodo pokazali svoj dober vpliv, kakor v praveu splošnega narodnega napredka, v katerem znači likvidacija plemenskih sporov velik datum, tako še posebej z ozirom na obnovo in napredek delavskega pokreta.

Najbolj jim pa krvavi srce, ko morajo dati svojega sina zaradi kake dobičkaželjne kaprice poedincev kanonom in granatam za tarčo in krmo.

Svojo dolžnost je izvršila, pravice ugovora pa nima. Katera mati ne trpi, ko n. pr. vidi kako ji hčer zdihuje v okovih čisto nesrečnega zakona in ona nima pravice, da bi ji le okove odvzela. Koliko je žena, ki poleg materinstva, svojega prirodnega poklica, mmože z delom v tovarnah ali pisarnah dobičke privatnikom, ali pa neposredno državi in dasi od svojega skromnega zaslužka plačujejo razne davke, vendar nimajo pravice uplivati na pravilno uporabo istih.

Materi-gospodinjji se opeva važnost in lepoto družinskega življenja, katerega duša ima biti edino ona, toda njen trud in njeno delo nima v današnji družbi nikake cene. Lahko bi naštel nebroj brezpravnosti, toda mislim, da bo najbolje, če se vsaka sama izpraša o vzrokih svoje nezadovoljnosti. Kateri je kriv današnji družabni red.

Kamorkoli pogledamo vidimo žensko v suženjstvu in brezpravnosti, toda naše žene se posebno v tem mesecu zatekajo po tolažbo k mrzlemu kipu ali zaprašeni podobi, ki predstavlja mater Božjo. (Dovolite mi utrniti malo iskro svojega razmišljanja! Torej: Bog se je udo-

sojil vzeti si zemeljsko žensko za mater, a katoliška cerkev, ki se predstavlja kot božje kraljestvo na zemlji je dolga stoletja odrekala ženi človeško dušo in ji še danes odreka enakopravnosti napram moškemu.)

Ne odrekam častnega spomina Mariji, ki je bila gotovo zelo modra in plemenita, da je mogla roditi in vzgojiti sina, katerega po pravici imenujemo boga-človeka, ker je učil božanske nauke. Toda kip ostane mrzel, njega ne ganejo vroče solze obupajočih žena, ker oni, ki se imenujejo namestniki boga-človeka in katerim bedne žene zaupajo v spovednicah največ svojega gorja, se še niso povzpeli do one kulture, ki bi bila morala že davno odvzeti ženski okove raznih dogem in predsodkov in proglasiti jih enakopravnosti z moškimi.

Kakor torej iz vsakdanjega življenja vidimo, imamo dovolj vzroka, da se tudi me priključimo onim množicam, ki so voljne voditi človeško družbo korak za korakom potom pravičnejše zakonodaje v obljubljeni enakopravnosti vseh ljudi.

Žene in dekleta vseh delovnih kategorij vzdramite se! Stopite na

plan za svoje pravice! Pozovite one, ki so vas s krstom sprejeli v svojo cerkev in vam za vaše trpljenje in dobra dela obetajo posmrtna nebesa, da vam s svojim vplivom pripomorejo do tega, kar vam že tisočletja dolgujejo, namreč človeške pravice v polni meri.

Povejte onim, ki zahtevajo od vas državi udanih sinov in hčera prožetih z slovanskim duhom, da ni častno za naš narod, da ne priznava svojim materam in ženski sploh pravice, ki jih imajo ženske res naprednih narodov, napredni in kulturni hočemo biti vendar tudi Jugoslavlani.

Vsaka žena naj se zaveda, da je poklicana in dolžna lečiti današnji družbi socialne in moralne rane, saj vendar vsaka želi, da bi se njenim otrokom in vnukom boljše godilo, zato na delo, graditi moramo svojim otrokom prijaznejši dom v resnično svobodni državi, vzgajati moramo boljše, poštenjše, miroljubne in delavne ljudi. Proč s sebičnostjo! Človek se mora zavedati, da ima višje dolžnosti, mora namreč pomagati tudi svojemu bližnjemu. Človek ima tudi svojo duševni jaz in tega ne sme pustiti teptati drugim, marveč ga mora dvigati k majskemu solcu Svobode. **A. B.**

Mezdno gibanje slovenskih novinarjev.

V Sloveniji je nekaj dnevnikov, tednikov in drugih časopisov, ki so se zlasti po vojni močno razvili. S tem se je tudi število stalno zaposlenih novinarjev precej povečalo. Medtem ko je pa skoro vsem ostalim kategorijam fizičnih in duševnih delavcev uspelo urediti vsaj deloma njihove službene prejemke in odnoseje potom kolektivnih pogodb in zakonov, so ostali ravno naši novinarji še vedno pri starih, prav nič vzornih razmerah: nimajo kolektivno urejenih službenih pogojev, stalno določene plače, dogovorno odmerjenega delovnega časa itd. Novinarji zaostajajo v tem pogledu za vsako še tako manualno kategorijo delavcev, dasi je njihovo delo izredno težko, duševno zelo naporno. Slovenski novinarji se tega paradoksalnega, trajno absolutno nevdržnega stanja dobro zavedajo in so se zato pridno oklenili svoje poklicne organizacije. Pri Jugoslov. novinarskem združenju, sekiija Ljubljana, so organizirani vsi poklicni novinarji v Sloveniji. Poleg Zveze grafičnih delavcev, je to morda edino društvo v Sloveniji, ki tesno združuje vse svoje poklicne tovariše v eni in isti organizaciji. In to je doslej morda edina dejanska pridobitev naših novinarjev. S tem dejstvom bodo morale namreč nekoliko bolj računati tudi uprave slovenskih listov. Organizacijo, ki šteje v svoji sredi vse nastavljenice dotične kategorije, se ne more trajno bagatelizirati.

Novinarsko združenje je težilo z vso silo za tem, da se končno uredijo tudi službene razmere njegovih članov. Društveni odbor je izdelal

Poizkusiti in prepričati se je najna stvar. Veliko naših gospodinj je še, katere zadnji čas še niso poizkusile naše prave »Kolinske cikorije«, ki je zelo izboren pridaček h kavi. Priporočamo vsem, da poizkusijo in zahtevajo izrečno »Kolinsko cikorijo«, ki je vrlo dobra, štedljiva in zdrava. Ta domači izdelek naj ne primanjkuje v nobeni naši rodbini.

Hrastniški pralni prašek prizanaša perilu in štedi denar.

Z rabo „Neosan“ kreme se trpežnost obutve zelo poveča.

osnutek kolektivne pogodbe in ga predložil občenemu zboru udruženja. Občni zbor je ta načrt odobril ter pooblastil društveno vodstvo, da ga pošlje preko Delavske zbornice vsem časopisnim podjetjem v Sloveniji. Dokaj skromne so zahteve, ki jih ta načrt kolektivne pogodbe vsebuje. Novinarji so se sami dovolj zavedali težav, s katerimi se morajo časopisne uprave v Sloveniji boriti. Omejili so močno svoje upravičene zahteve in so bili še vedno pripravljene, pogajati se o onih točkah, ki bi se zdele vzlic temu pretirane. Pa je križ. Tudi lastniki, odnosno upravniki listov, torej podjetij, ki češče tako odločilno upliva na javno mišljenje in pri katerih bi moralo v prvi vrsti vladati širokogrudno, moderno razumevanje socialnih teženj novega časa, tiče še vedno prav globoko, pregloboko, rekli bi, preodurno in znani nazadnjaški ozkosrčnosti, v mizoneističnem konservativizmu, kakoršnega je bilo od nekdanj dosti in preveč v naši ožji očetnjavi. Za predpotopno mišljenje nekaterih ljudi iz tega miljeja, je dovolj značilna okolnost, da se niso hoteli upravniki »Slovenca« vobče odzvati vabilu Delavske zbornice za pogajanja. Ignorirali so mezdno gibanje novinarjev, ignorirali so vprašanje kolektivne pogodbe, ignorirali uradna vabila na pogajanje. Izmikali so se celo osebnim urgencam podpisane, doslej dokaj potrpežljivega sindikalnega referenta novinarskega udruženja, ter istotako osebnim urgencam tajnika Delavske zbornice. Gospodom upravnikom »Slovenca«, ki so osebno najbrže vsega spoštovanja vredni ljudje, moramo po vsem tem vendar javno povedati, da je njihovo postopanje skrajno nelepo in da je ta njihova svojevrstna španska diplomacija precejšnija neaktičnost, in kar je na tem božjem svetu najhujše, piramidalna... neduhovitost.

Šele kasneje in po ovinkih smo izvedeli, da ne mara »Slovenec« konzorcij take in enake kolektivne pogodbe, ker bi morali v tem slučaju priznati načelo organizacije ter reševati sporazumno z novinarskim udruženjem vsa eventualna sporna službena vprašanja. Doslednost pa taka in taka. »Slovenec« je glasilo Slovenske ljudske stranke, piše čisto prav radikalno o socialnem vpra-

Svetovno
znano

„FOX“

čistilo je za čevlje
vendar najboljšje.

sanju, njegovi upravitelji se pa branijo organizacije in sila skromne kolektivne pogodbe, za prav skromno število nastavljenecv. Pa o tem eventuelno drugič. Pribiti moramo samo, da je vsled tega njihovega čudnega — da rabim najmedlejši izraz — zadržanja, vso mezdn gibanje slovenskih novinarjev močno otežkočeno. Vabilu za pogajanja se je doslej odzval edinole zastopnik »Jutra«, ker pa zastopnikov »Slovenca« le ni bilo zraven, so si tudi uprave ostalih listov vzele čas. Morda leži nekaj krivde na vsem tem tudi pri tovariših, ki so zaposleni pri »Slovenca«. Morda. Zli se mi — kako bi rekel? — da se niso za stvar dovolj zanimali. Tovariš Smodej je podpredsednik Jugoslovanskega novinarskega združenja, od njega pričakujemo, da bo kot urednik »Slovenca« pozval s primernim povdankom upravo, da mora priznati načelo kolektivne pogodbe in organizacije, kakor so to pripravljene storiti uprave ostalih listov. Brez skupnega prizadevanja in solidarnosti ne bo uspeha. Ne gre, da bi se vsled »Slovenca«, odnosno vsled njegove uprave in uredništva razblinila v nič cela akcija. Da se razumemo.

Grdo bi pa, tudi bilo, če bi se uprave ostalih listov trajno sklicevale na »odsotnost« Slovenčevega« konzorcija in zavlačevale v nedogled sklenitev službene pogodbe v tej ali oni obliki.

Nadejamo se vendar, da bo končno zmagala pri vseh upravah — tudi pri »Slovenca« — priprosta zdrava človeška uvidevnost in da nam ne bo treba o stvari več pisati. Zapečateni in podpisani.

Goluh.

Preokret v Nemčiji.

Napeto pričakovani izid predsedniških volitev v Nemčiji je razočaral vse iskrene prijatelje miru in demokracije. Zmago je odnesel Hindenburg, znani mesarski veščak iz svetovne vojne, tipični predstavnik pruske militaristično monarhistične Nemčije, pokorni sluga Viljema Hohenzolerna.

Ta preokret ni prišel nenadno. Ze delj časa se bje v Nemčiji hud boj med branitelji mlade Nemške republike pa skritimi in javnimi zagovorniki prejšnjega usodnega rezima. Se prejšnje volitve so pokazale, da se nemški narod v svoji absolutni večini ne zna ali ne more odločiti za to ali ono politično smer: ali za pacifično republiko, ki hoče demokratičnim, sporazumnim potom rešiti državo prehudih reparacijskih bremen in preostrih mirovnih pogodb, ali pa za revanšno monarhijo, ki naj s kanoni, svincem in strupenimi plini skloni včerajšnje zmagovalce. Izvolitev Hindenburga ima vsaj to dobro stran, da je nemški narod javno pokazal, da nabi baš uvidevni in blagoslova polni politiki.

Na tem počasnem, a vendar neprestanim preokretom na desno ima precej krivde tudi slepa politika antantinih imperijalistov. Po vojni poenkarizem je prišel nemškimi monarhistom kakor nalašč, da so mogli uspešnejše šuntati narod proti verzaljski mirovni pogodbi in proti vsem iz nje izvirajočim obveznostim. Sedaj bi moralo antantinim imperijalistom biti jasno, da je bila Vilsonova politika mirovne pravičnosti in sporazuma res pametna in potrebna.

Učinki tega nemškega preokreta utegnejo prinesiti Evropi huda zla, gotovo pa je, da se je evropska reakcija sedaj še bolj ojačila. In to je, kar nas socialiste še najbolj skrbi. Vsled Hindenburgove zmagaje je močno otežkočeno stališče francoske vlade, po padcu Macdonaldove angleške vlade, edine vlade izmed antantinih večjih držav, ki je bila izrazito levo orijentirana. Poenkaristične stranke in struje v Franciji imajo sedaj dovolj netiva, da izhujskajo francosko ljudstvo proti nemškemu, da pokažejo na nevarnost kakega novega nemškega vpada na francosko ozemlje. Sedanja francoska vlada bo morala pasti, ali pa izpremeniti svoj program, kar pomeni skoro isto. Toliko bolj se čudimo neuvidevnosti nemškega naroda, da ni po francoskem preokretu na levo krenil odločno tudi on na pot sporazuma s Francijo. Če pade francoska vlada, pade poslednja večja demokratična vlada v Evropi, zavladala zopet na celi črti najčrnejša reakcija.

In Rusija? Spričo te nevarnosti, da se reakcija še bolj utrdi in izstradani in izkrvavljeni Evropi, bi morali nemški komunisti pomagati, če tudi ne soglašajo s politiko dr. Marksa in nemške buržuazne demokracije, zmagi levičarskega kartela. Pa so raje postavili svojega kandidata in s tem omogočili izvolitev Hindenburga. Komunisti so s tem prevzeli nase strašno odgovornost. To je bil skok v temo; morda mislijo komunisti, da bo mogoče v tej temi pomagati ruski revoluciji in proletarijatu do zmage. Mi pa imamo dovolj povoda misliti, da so s tem svojim korakom le utrdili reakcijo, možnost revolucije pa še bolj oslabili. Zgodovina bo sodila. Zlo bo veliko.

Nemški preokret znači ogromen korak nazaj — k nacijonalizmu, monarhiji, revanši, vojni. Mednarodni proletarijat naj se zaveda, da more le on rešiti sebe in svet pred dekadenco in popolnim propadom.

Tedenske vesti.

Konflikt med Bolgarsko in Jugoslavijo.

Med zasedanjem bolgarskega parlamenta so obdolžili nekateri ministri našo državo, kot povzročiteljico atentata in nemirov, ki so se dogajali zadnji teden. Vsled teh obdolžitvev je zavlada v Beogradu veliko ogorčenje in vlada je sklenila odposlati bolgarski vladi ostro protestno noto. Bolgarska vlada je na to noto odgovorila pomirljivo in izjavila, da ministri niso mislili obdolžiti Jugoslavije, temveč le bolgarskih emigrantov, ki žive na jugoslovanskem ozemlju. Beograjska vlada je vzela to izjavo na znanje, vendar izjavlja, da ni še dobila popolnega zadoščenja, za krivično obdolžitvev.

Naknadno je bolgarska vlada naročila svojemu poslaniku v Beogradu, da poseti zun. min. Ničiča in min. pred. Pašiča in naj sporoči, da želi bolgarska vlada, da bi bili odnošaji med obema državama čim bolj prijateljski. Poslanik je zatrdil, da bo šla tudi bodoča politika bolgarske vlade v smislu razgovorov Cankova ob priliki zadnjega

poseta v Beogradu. Vlada bo sedaj sklepala, če te izjave Bolgarske zadoščno opravičujejo napade na našo državo v sobranju.

Dežela, kjer ne bo proslave 1. maja.

Kanibalski fašizem v Italiji se ni zadovoljil s tem, da je z zavratno organiziranimi umori in požigi razbil delavski pokret in mu nataknil okove: 2000-letne italijanske kulture. V svojem surovem cinizmu je šel celo tako daleč, da je prepovedal proslavo 1. maja z motivacijo, da je to mednarodni praznik, katerega visoki nacijonalizem fašistov ne dovoljuje. Dovoljuje pa proslavo Dela ali to na 21. aprila, kar naj bo narodni in ne mednarodni praznik.

Praznoglavi italijanski vlastodržci si mislijo, da imponirajo celomu svetu, ker so izločili italijansko delavstvo od skupne proslave Dela z vsemi drugimi delavci celega sveta. Imponirajo s to odredbo gotovo ne, nasprotno so si s tem korakom nakopali — mednarodno blamažo, ki jo bo italijanski fašizem še temeljito obžaloval. Italijanski fašizem

bo imel priliko spoznati upliv mednarodnega delavskega gibanja, ko bo na desetisoče delavskih časopisov celega sveta poveljevalo mednarodni značaj 1. maja, pri tem pa povedalo, da živi sredi kulturne Evrope narod, ki ima vlado, ki je prepovedala 1. maj.

Novopečeni italijanski fašizem se seveda ne spominja, da je bila carska Rusija ravno od mednarodnega delavskega pokreta razgaljena pred celim kulturnim svetom radi sličnih metod in si je s temi metodami odtujila vse prijatelje in izgubila ves mednarodni ugled in to kljub temu, da je bila 15 krat večja in jačja kot je današnja Italija. — Tudi jugoslovanska vlada poskuša korakati v italijanske stopinje, ko razglasa, da bo prepovedala praznovanje 1. maja. V trenutku, ko to pišemo še oficijelno ni nič razglasila. Gotovo je pa eno; če bo tudi pri nas na kakoršenkoli način ovirana celotna proslava 1. maja, bo poleg Italijanov tudi jugoslovanska vlada na indeksu reakcionarjev.

Letošnji majski spis naše stranke je po svoji obliki sicer skromen ali iz njega vsebine veje duh pomlad, duh ustvarjanja in obnavljanja delavskega pokreta Jugoslavije. Kakor so prejšnji naši majski spisi nosili pečat ozkega obzorja ene same province, tako se letošnjemu pozna, da je pisan iz vidika celodržavne proletarske fronte. Še več, njegovo obzorje prehaja iz celodržavne fronte v stik ideologije svetovne delavske internacionale.

Pesmi Čulkovskega: **Kako je prišla groza in Naš panteon** nosita markantne poteze čustvovanja internacijonalne zajednice delavskih interesov, njegovih želja in stremiljenj in njegovih borbenih ciljev. Uredniški članek: **Prvi maj** je prevod iz majskega spisa, ki ga je izdal glavni odbor. Istotako borben članek Nedeljka Divca: **Pod reakcijo — za demokracijo!** S. dr. Milan Korun objavlja pregledno razpravo: **En ali trije narodi?** ki raziskuje v znanstvenem tonu eno najbolj perečih vprašanj. Članek Milice Topalovičeve: **Vzgoja borcev in meščanov** obravnava vprašanja pedagogike in osvetljuje opravičenost socijalističnega nezadovoljstva s sedanjo meščansko pedagogiko. Bolči Zvan priobčuje ganljivo sliko življenja in trpljenja proletarskih družin. Dobro zadeta slika, obrtnega naraščaja ljubljanske edinice UDR oživlja Majski spis in mu daje popolno obiležje nastajajoče pomladi, duhovne obnove in Vstajenja delavskega pokreta.

Dan obrtnega naraščaja. Preteklo nedeljo 26. t. m. lahko upravičeno imenujemo: dan obrtnega naraščaja. V Ljubljani je bila na ta dan otvorjena velika razstava vajeniških del, v kateri so bila razstavljena dela iz cele Slovenije. Ze v zgodnjih jutranjih urah so uživele ljubljanske ulice, ki so jih napolnile trume mladega obrtnega naraščaja. Ob 8. uri je bilo določeno zbirališče na prostoru ljubljanskega velesenjma, kjer se je formiral impozanten sprevod vajencev iz cele Gorenjske, Notranjske, Dolenjske in Ljubljane in okolice, ki je odkorakal ob zvokih dveh mladinskih

godb na kolodvor, pričakati prihod mladega obrtnega naraščaja iz Štajerske in Zagreba. Po prihodu vlaka se je formiral skupni sprevod kateremu na čelu je korakal obrtni naraščaj iz Zagreba. V sprevodu je bilo 6 do 7 tisoč obrtnih naraščajnikov, kar je dalo sprevodu impozantno dolžino. Iz cele Slovenije je bilo zastopanih 66 obrtno nadaljevalnih šol. Razstavo je otvoril veliki župan g. Baltič, ki je povdarjal velikanski pomen te prve razstave del iz cele Slovenije. Dan te razstave bo spominski dan naraščajnikov in bo gotovo pripomogel do velike spodbude med obrtno mladino. Naj bi bil ta dan tudi mejnik, ki naj bi tudi mojstrom pokazal prave vzgojne metode, naj bi jim ta dan ucepil zavest, da mojster ni samo dolžan skrbeti za obrtni pouk vajencev, temveč mu je dolžan omogočiti, da si pridobi tudi splošne izobrazbe in duhovne kulture.

Kongres privatnih nameščencev Jugoslavije. Na velikonočne praznike se je vršil kongres SPNJ v Zagrebu. Na kongresu je bilo zastopanih poleg 33 delegatov, ki so zastopali 21 krajv. org. tudi 31 članov centralne savezne uprave. Nadalje so bile zastopane na kongresu 3 pokrajinske strokovne sekcije. Zastopani so bili tudi oblastni podsavci za Hrvatsko in Slavonijo; Srbijo, Vojvodino; Slovenijo ter Bosno in Hercegovino. Za Dalmacijo in Črnogoro ni bil vsled preoddaljenosti podsavez zastopan na kongresu. Kongresa se je udeležilo večje število gostov, ki so zastopali posamezne delavske zbornice, centrale strokovnih organizacij itd.

Kongres je otvoril predsednik Saveza Vladimir Pfeifer. Na njegov predlog je bil osvojen naslednji dnevni red: 1. Otvoritev kongresa. 2. Izvolitev zapisnikarjev. 3. Poročilo o delu v letu 1923-1924. 4. Splošni gospodarski položaj in nameščenci. 5. Zakonska zaščita delavcev in nameščencev. 6. Edinstvo pokreta priv. nameščencev. 7. Organizacija in agitacija. 8. Poročila kongresnih komisij. 9. Volitev centralne savezne uprave. 10. Vprašanja in predlogi. Po utrditvi tega obširnega dnevnega reda se je prešlo na posamezna poročila. Tu so poročali o delu v posameznih podsavezih in sekcijah saveza. Za poročili so sledili referati in sicer so referirali dr. Zivko Topavič, Filip Uratnik, Vladimir Pfeifer in Hubert Pelikan. Po referatih se je razvila skupna debata o podanih poročilih in referatih.

DOPISI.

Iz Črne. V nedeljo, dne 19. aprila smo imeli v Črni shod, kakršnega že dolgo ni bilo. Sodr. Kopač je s svojim predavanjem o delavski zbornici in delavskih razmerah, dosegel aplavz, kakoršnega si je po vsej pravici zaslužil.

Pri njegovih izvajanjih o delavskih razmerah pri nas, je bilo marsikatero oko solzno. Ni čuda, da se solzijo očesa rudarjev in njihovih žen, ko se pritiska nanje od vseh strani, tako da bo pomalem uvedena staroveška tlaka. Upajmo in delajmo za tem, da ne pride do tega. Sadovi solz se že vidijo, in sicer v tem, ko organizacija rudarjev rapidno raste. Kdor ni slep, vidi, da nima druge pomoči kot da

Zahtevajte povsed
le „Zlatorog-
milo“!

se z vso resnostjo poprime svojega edinega rešilnega sredstva, to je organizacije.

Le samo v organizaciji je tista moč, ko bo res enkrat proletarijat pel aleluju vstajenja.

Treba pa bo s podvojeno energijo začeti delati v organizaciji, da bo čimprej mogoče praznovati vstajenje delavskega ljudstva. Ni je sile, ki bi nas premagala, kadar bomo vsi tipini združeni v eno celoto, v eno organizacijo celega sveta. Tedaj bodo zatrobili angeli na vseh štirih delih sveta, zrušile se bodo vse sile, raztrgane vse verige in okovi podjarmljenega človeštva. Nastal bo nov družabni red, nov Jeruzalem.

Torej k stvarnemu delu. Od sodruha do sodruha, s časopisom in brošurami. Prihajati sestanke in zborovanja, na katerih se pogovorimo o naših težnjah. Rešitev naša je edino v tem, da se vzgajamo v dubu prolet. zavednosti in solidarnosti. Proč hlapčevstvo! Zavedajmo se, da smo vsi iz iste snovi, da nam pripadajo vsem enake pravice in dolžnosti. Prokletstvo nad zemljo podpirajo vsi oni, ki ne morejo še danes razumeti, da so tudi oni poklicani, da vstvarijo sebi boljše bodočnost, svojim potomcem pa popolno osvobojenje izpod jarma kapitalizma, ki je kriv, da je za delavno ljudstvo zemlja prokleta.

Sodrug! v boj za svoje pravice! V boj za vašo in svojih otrok boljše bodočnost!

Naj živi borba proti kapitalizmu!

Naj živi bratska solidarnost!
Delavec reši se!

Spomni se, da si trpin in da bodo tvoji otroci tudi toliko trpeli kot ti, če jim ne priboriš boljše bodočnosti. Tudi zanje bo zemlja prokleta, če ne boš prokletstva odpravil ti.

Zabukovca. Tajništvo »Naprejeve« struje zahteva od mene posameznika ves inventar od bivše krajevne organ. SSSJ in KDZ sedaj SPJ v Zabukovci, katerega mu pa ne morem nikakor izročiti in sicer vsled tega ne, ker je podružnica kompaktno pristopila k SPJ, torej je tudi ves inventar s seboj vzela, pač pa imam še šest socialističnih koledarjev in večje število pravilnikov in pa brošure krsta sv. Vladimirja, katere so vam na razpolago, vse drugo je pa last Kraj. pol. org. v Zabukovci. **Tratar Fr.**

Razno.

Voronovo pomlajevanje. Doktor Voronov, izumitelj pomlajevanja nekaterih vrst živali v opičjimi žlezami, se bavi sedaj v francoski zapadni Afriki s svojimi poskusi. V francoski Guineji si je napravil veliko menažerijo opic, s katerimi dela svoje poskuse za ozdravljenje raka in tuberkuloze. Ondi organizira tudi stalno izvažanje opic raznim medicinskim zavodom v Evropi.

Dolarski milijonarji. Finančno ministrstvo v Washingtonu objavlja statistiko, ki je značilna za izredno blagostanje Zedinjenih držav. Po tej statistiki je priznalo 1920. leta 67 ameriških davkoplačevalcev, da znašajo nji-

hovi dohodki nad en milijon dolarjev na leto. Leta 1921. je bilo v Ameriki le 15 ljudi, ki so priznali, da imajo več kot en milijon dolarjev na leto dohodkov. V tem razdobju so plačali ameriški davkoplačevalci vsega skupaj 861 milijonov 57.308 dolarjev dohodarine. Od tega zneska jih odpade 49.517.639 na omenjenih 67 milijonarjev. V Zedinjenih državah so bili l. 1922. štiri osebe, ki so fatirale nad pet milijonov dolarjev dohodkov. Misli se, da so ti štirje »petrolejski kralj« John Rockefeller, »avtomobilski kralj« Henry Ford in njegov sin Edsel Ford in »tobačni kralj« James B. Duke.

Klub služkinj v Londonu. V Londonu se je pred kratkim ustanovil klub, za katerega je dala pobudo miss Stephan, glavna tajnica Udruženja angleških služkinj v britanski prestolici. Ustanoviteljica kluba objavlja v časopisu odprto pismo, v katerem energično nastopa proti utesnjevanju in izkoriščanju fizične prostosti in duševne svobode služkinj v svoji domovini. Predvsem zahteva miss Stephan, da dobe dekleta več prostega časa, kajti nedelja po njeni sodbi ne zadošča za razvedrilo služkinje. Ona zahteva za dekleta vsak dan dve do tri ure prostega časa, katerega smejo služkinje svobodno uporabiti. Dekleta naj bi bila prosta posebno v večernih urah ter naj bi obiskovala koncerte ali pa se bavila s športom. Angleške služkinje so nasvetu svoje zaščitnice takoj sledile in so že ustanovile krožek, v katerem se uče muziciranja. Istočasno so osnovali tudi odsek za tenis, kateri jih bo že letos spomladi prijetno zabaval. Tako se tudi služkinja na Angleškem polagoma

modernizira in uvršča med ostale člane človeške družbe, ki si poleg dela privoščijo tudi počitek in zabavo.

Konec najstarejšega nebotičnika. Najstarejši nebotičnik v New Yorku desetnadstropna hiša »Mills Building« se ima na podlagi soglasnega sklepa sedanjih lastnikov v doglednem času porušiti do tal. Na mestu, kjer stoji sedaj zgradba, se zgradi nov nebotičnik, ki bo v vsem odgovarjal duhu današnjega časa in bo visok 34 nadstropij. Nebotičnik »Mills Building« je bil pred 40 leti pravo čudo gradbene tehnike in tedanje inženjerske umetnosti. Ljudje so ga gledali kakor novo razodetje in ga niso razumeli, še manj pa so se seveda zavedali, da bo nebotičnik prišel tako kmalu iz mode in da ga bodo prekrsile nove zgradbe. »Mills Building« je bil dolgo let hiša, v kateri je kraljeval I. P. Morgan. Znani bogataš je prodal palačo družbi »Equitable-Trust« in ta družba je sedaj sklenila stavbo podreti ter sezidati na njenem prostoru novo zgradbo, ki bo stala deset milijonov dolarjev — kapital, ki ga imajo praktični Američani v žepu vedno, kadar se jim obetajo ugodne denarne kupčije.

Izdajatelj: Oblastni odbor SSSJ za Slovenijo.

Odgovorni urednik: France Svetek.
Tisk J. Blasnika nasled. v Ljubljani.

Vinotoč „ŠTARJERSKA KLET“

Maribor, Kopališka ulica 17
(v kleti Narodnega doma)

Jabolčnik liter od 3-50 Din
naprej, vino liter od 9-50 Din
naprej.

Delavsko-kmečka hranilnica in posojilnica za Meziško dolino r. z. z o. z. v Prevaljah vabi na

redni občni zbor

kateri se vrši v nedeljo 17. majo 1925 ob 10. uri dopoldne v Zadržnem domu v Prevaljah.

DNEVNI RED:

- 1.) Poročilo načelstva.
- 2.) Odobritev letnega računskega zaključka.
- 3.) Poročilo nadzorstva.
- 4.) Raznoterosti.

Ako ob določeni uri ni zadostno število članov navzočih, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor, z isti dnevnim redom.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

ALOJZ PUGMEISTER civilni in vojaški krojač
Celje, Dečkov trg 4.

Izdeluje vse v krojaško stroko spadajoče obleke po meri in najnovejšem hroju. V zalogi je vedno izvrstno inozemsko blago po zmernih cenah. Zaloga izgotovljenih oblek lastnega izdelka. Postrežba točna. Cene nizke.

H. Vielhaber v Mariboru
agentura za žito in moko

Telefon š. 54. Brzoi nasl.: Vielhaber, Maribor.

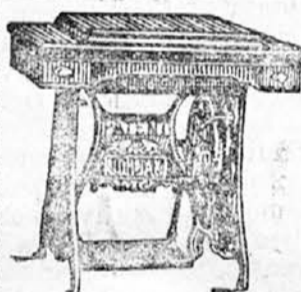
Zastopnik „Narodne mlinske in gospodarstvene industrije“, d. d., Zagreb in Bega-mlina v Velikem Bečkereku se priporoča za nabavo vsakovrstne moke, žita in testenin.

Zastopnik Prve hrv. tvornice olja d. d. v Zagrebu.

Yeletrgovina usnja

Braja Moskovič, Ljubljana

priporoča svojo veliko zalogo tu- in inozemskih izdelkov po najnižjih cenah. Ustanovljeno l. 1888

IVAN JAK IN SIN

Ljubljana, Gosposvetska cesta št. 2.

Najboljši šivalni in pletilni stroji. Izborna konstrukcija in elegantna izvršitev iz tovarne v Lincu. Ustanovljena leta 1867. Vezenje poučuje brezplačno: Posamezni deli koles in šivalnih strojev. 10 letna garancija. Pisalne stroje Adler in Urania. Kolesa iz prvih tovarn. Dürkopp, Styria, Waffelnrad, Kayser.

Originane (prave) potrebščine za Opalograph (Preservat), Fixat dobite samo pri

LUD. BARAGA, LJUBLJANA
SELENBURGOVA ULICA 6/1.

Mehanična popravilnica pisalnih, računskih in razmnoževalnih strojev, ter tehničnih aparatov. — Barvne trakove, karbon-indigo ter povoščen papir vedno v zalogi.

Pij in kupuj samo
Buddha-čaj
v srebrnih zavilkih.

Imajo ga vsi konzumi.

Dospel je zopet pravi Holandski kakao!

V Vašem interesu je, da uživате le prversten kakao; tedaj

zahtevajte povsod pravi
holandski kakao znamke

GROOTES

Letna trikotaža, nogavice, galanterija in drobnina

Gaspary & Fanningner
Maribor, Aleksandrova cesta št. 48

SIEGEL & DRUG

d. z o. z.

tkalnica platnenega in bombažnega blaga

Ljubljana, Dunajska cest. 31

Svitavy
(Č. S. R.)

Wien
(Nem. Avstr.)